

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1922 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av garantifond åt ett aktiebolag, avsett att lämna stöd åt inhemska kreditanstalter.

I en till riksdagen avlåten, den 10 mars 1922 dagtecknad proposition nr 149, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att såsom garantifond åt ett aktiebolag med uppgift att bereda stöd åt inhemska banker må genom riksgäldskontoret tillhandahållas bolaget ett belopp av 50 miljoner kronor i av svenska staten utgivna 5 procents obligationer, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder.

Till åberopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen anfört följande:

»Allmänt bekant är hurusom den pågående ekonomiska krisen medfört avsevärda förluster för åtskilliga av landets banker. För ett par aktiebanker har sålunda en djupgående rekonstruktion blivit nödvändig med nedskrivning av aktiekapitalet till en ringa del av ursprungliga värdet och anskaffande av nytt kapital.

Vid underhandlingarna angående den sista av dessa rekonstruktioner visade det sig emellertid, att densamma icke kunde genomföras utan statens medverkan i en eller annan form. Denna medverkan lämnades av riksbanken under förutsättning, att med statens stöd bildades en låneanstalt med uppgift att underlätta avvecklingen av på kreditväsendets område inträffande svårigheter.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse hava därefter fullmäktige i riksbanken påkallat ingripande från statens sida och därvid framhållit,

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 8 saml. 19 häft. (Nr 25.)

att den lämpligaste vägen härför syntes vara inrättandet av en låneanstalt, liknande svenska kronkreditaktiebolaget och utrustat liksom detta med en av staten lämnad grundfond i statsobligationer.

I anslutning till detta förslag hava förberedande åtgärder vidtagits för bildande genom ett antal större banker av ett aktiebolag med nämnda uppgift. Allmänna direktiv rörande formerna för bolagets verksamhet skulle lämnas av Kungl. Maj:t.

Enligt den upprättade planen skulle bankerna teckna bolagets hela aktiekapital, 5 miljoner kronor, men skulle förbehållas rätt att erlægga likvid i depositionsbevis, löpande utan ränta och betalbara först vid upphörande av bolagets verksamhet. Aktierna skulle ej medföra någon rätt till vinst.

För möjliggörande av den ifrågasatta verksamheten skulle staten genom riksgäldskontoret tillhandahålla bolaget en garantifond i obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida samt förskrivna med 5 procent ränta, till nominellt 50 miljoner kronor. Mot säkerhet av dessa obligationer skulle riksgäldskontoret för bolaget öppna en kredit å sistnämnda belopp. Ränta å denna kredit skulle erläggas på sådant sätt, att bolaget för varje verksamhetsår till riksgäldskontoret inbetalade hela det överskott, som efter administrationskostnadernas täckande uppkommit å rörelsen under året. Härutöver skulle bolaget däremot ej vara skyldigt erlægga ränta eller annan avgift för krediten. Så länge obligationerna låge i riksgäldskontorets förvar såsom säkerhet för krediten, skulle ingen betalning erläggas för förfallna kuponger.

Bolaget skulle icke äga rätt utlåna eller annorledes ikläda sig förbindelser för mera än tillhoppa 55 miljoner kronor.

Därest vid bolagets likvidation komme att visa sig, att förlust uppstått å bolagets rörelse, skulle förlusten i första hand drabba garantifonden och i sista hand aktiekapitalet. Om å rörelsen uppstode vinst, skulle denna överlämnas till riksgäldskontoret. Erfordrades icke hela garantifonden till täckande av bolagets skuld å krediten i riksgäldskontoret, skulle bolaget äga utbekomma återstoden för att genom obligationernas försäljning erhålla medel till betalning av övriga förbindelser.

Av styrelsens fem ledamöter skulle ordföranden jämte suppleant utses av Kungl. Maj:t samt en ledamot med suppleant utses av såväl bankofullmäktige som riksgäldsfullmäktige. De två återstående ledamöterna jämte suppleanter skulle utses av stiftarna.

Bolagets verksamhet är avsedd att upphöra vid utgången av år 1927.

Över den upprättade planen hava fullmäktige i riksgäldskontoret satts i tillfälle att avgiva yttrande; och hava fullmäktige härvid förklarar, att, under förutsättning att åtgärder från statens sida för ifrågasvarande ändamål oundgängligen krävdes, fullmäktige ej hade något att erinra mot förslaget.

För min del ser jag visserligen ej så mörkt på den nuvarande situationen, som man på sina håll synes göra. De föreliggande svårigheterna torde till väsentlig del vara föranledda av det betryckta läget inom vissa industrier, som måhända hastigt nog kunna återhämta sig. Men det är dock uppenbart, att åtskilliga banker på grund av alltför stor optimism vid bedömandet av bärigheten hos företag, till vilka kredit beviljats, råkat i svårigheter, som icke kunna utjämnas allenast genom att avvakta ett omslag i konjunkturerna. Åtskilliga företag, som tillkommit under krigsperioden, hava visat sig icke äga förutsättning att bestå efter inträdandet av fredsförhållanden. Och i andra fall hava utvidgningar av redan bestående anläggningar företagits i en sådan skala, att efter inträdandet av fritt varuutbyte normal förräntning av det nedlagda kapitalet ej torde vara att räkna med.

*Departements-
chefen*

Det synes mig nu vara ofrånkomligt, att staten träder emellan för möjliggörande av den pågående krisens avveckling utan alltför stora svårigheter. I sådant syfte synes det av mig skisserade aktiebolaget böra komma till stånd.

Bolaget är avsett att bildas efter mönster av svenska kronkreditaktiebolaget, som stiftades år 1918, sedan det visat sig, att i sammanhang med handelsavtal med utlandet utfästa krediter icke kunde åstadkommas utan statens medverkan. Kronkreditbolaget, som tillkom efter överenskommelse mellan staten och vissa privatbanker, har numera praktiskt taget avvecklat sin verksamhet.

Beträffande den nu föreslagna institutionens närmare verksamhet anser jag mig endast kunna lämna följande antydningar.

För att stöd vid rekonstruktion av bank skall kunna erhållas, måste såsom ett ofrånkomligt villkor uppställas, att banken i fråga bragts på en fullt solid grund genom tillräckliga avskrivningar av värdelösa fordringar samt tillförande av nytt kapital i erforderlig utsträckning. Då det emellertid torde få antagas, att åtskilliga aktieägare i den äldre banken komma att vara ur stånd att fullgöra inbetalning av aktier i den rekonstruerade banken, synes det mig böra öppnas möjlighet för dylika aktieägare att i det nya bolaget belåna nytecknade aktier eller lotter. Därjämte torde böra beredas tillfälle för exempelvis sparbänk

att erhålla det stöd, varav den kan vara i behov för att för låntagare, som i sparbanken har belånade aktier i bank som rekonstruerats, underlätta inbetalningar å de nya aktierna.

Det belopp, som av staten skulle i form av obligationer insättas i det tilltänkta bolaget, 50 miljoner kronor, är ju högst betydande. Jag hyser också den förhoppningen, att beloppet icke skall behöva i sin helhet tagas i anspråk. Men jag har ej velat ifrågasätta någon sänkning i beloppet, då det synes mig nödvändigt, att medel stå till förfogande, så att den rensning, som nu skall ske, kan göras så grundligt, som förhållandena påfordra. Jag vill ock framhålla, att det torde kunna tagas under övervägande, huruvida icke det tilltänkta bolaget bör förbindas att, innan kreditgivningen utsträcker över vissa belopp, därtill inhämta Kungl. Maj:ts medgivande. Till slut vill jag betona, att med hänsyn till de angivna villkoren för kreditgivningen man bör förutsätta, att annan förlust för statsverket än möjligen någon ränteförlust under ett eller annat år ej skall behöva uppkomma.»

Utskottet har vid granskning av frågavarande förslag icke funnit anledning till erinran mot detsamma; och får utskottet alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 mars 1922.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Lindley, Öhngren, Waller, Strömberg, Vindahl, Malmberg, Andersson* i Hägelåkra och *Bodin* samt

av andra kammaren: herrar *Kristensson, Borggren, Janson* i Kungsör, *Bäcklund, Somelius, Lovén, Olsson* i Berg och *Strindlund*.